

Profesoriui Zigmuntui Jonui Beresnevičiui – 70 metų

Profesoriui habilituotam daktarui **Zigmuntui Jonui Beresnevičiui** šių metų birželio 8 d. sukako 70 metų. Didžioji šio laiko dalis paskirta darbui Kauno technologijos universitete (KTU, anksčiau – Kauno politechnikos institutas).

Zigmuntas Jonas Beresnevičius gimė 1942 m. birželio 8 d. Viekšniuose, Akmenės r. 1960 m. baigė Panevėžio rajono Naujamiesčio vidurinę mokyklą, 1965 m. – KPI Cheminės technologijos fakultetą, kuriame tęsė savo mokslinę, o vėliau ir pedagoginę veiklą. Mokslinę karjerą vadovaujant prof. R. Baltrušiiui Z. J. Beresnevičius pradėjo tirdamas heterociklinių aminų (2-amino-5-halogenpiridinių, 3-, 4-, 5-, 6-, 7- ir 8-aminochino-linų) sąveiką su metilakrilatu. Jis nustatė, kad 2-amino-5-halogenpiridinių reakcijų su metilakrilatu metu, priklausomai nuo sąlygų, susidaro betaino, alanino, amido ar piridopirimidino tipo junginiai.

Taip pat iš įvairių N-naftil-β-alanino darinių buvo susintetinti 1-(1- ir 2-naftil)dihidrouracilai bei jų 2-tioanalogai, ištirtos jų cheminės ir praktinės savybės. Apibendrinęs tyrimų rezultatus Z. J. Beresnevičius 1970 m. apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Kai kurie N-naftil-, N-piridil-, N-chinolil-β-alaninai ir jų kiti mai į piridino darinius“ ir jam buvo suteiktas chemijos mokslų kandidato (nostr. dr.) mokslo laipsnis.

1970–1982 m. dirbdamas MTS ir Organinės chemijos katedros vyresniuoju mokslo darbuotoju daugiausia dėmesio skyrė biologiškai aktyvių medžiagų sintezei bei tyrimams, tačiau palaipsniui išitraukė ir į pedagoginį

darbą: 1982 m. jis skiriamas į e. doc. pareigas, o nuo 1984 m. – docentu. 1973–1976 m. dėstė Bumerdeso nacionaliniame naftos, dujų ir chemijos universitete (Alžyras).

Gilindamas žinias pakeistų β-aminorūgščių, asparagino rūgščių ir heterociklinių junginių sintezės srityse doc. Z. J. Beresnevičius parengė ir 1989 m. apgynė habilitacinį darbą „N-aril-, N-heteroaril-β-alaninai, -asparagino rūgštys ir heterocikliniai junginiai jų pagrindu“. 1991 m. jam suteiktas profesoriaus pedagoginis vardas.

Plečiantis mokslinio tyrimo darbams 1987 m. KTU Organinės chemijos katedroje buvo įsteigta Augimo reguliatorių sintezės biudžetinė mokslinio tyrimo laboratorija, kurios darbo tema – „Naujų augimo reguliatorių N-pakeistų aminorūgščių bei jų darinių pagrindu sukūrimas“. Šioje laboratorijoje kartu su mokslo darbuotojais dirbo ir prof. Z. J. Beresnevičius. Jis yra šioje laboratorijoje sukurtų naujų patikimų žemės ūkio augalų augimo stimuliatorių *Stilitų*, paruoštų jų gamybos technologijų, bendraautoris.

Vadovaujant prof. Z. J. Beresnevičiui, Organinės chemijos katedros *Augimo reguliatorių sintezės* mokslo grupė daug dėmesio skyrė junginių, pasižyminčių augalų augimą reguliuojančiomis, derlių didinančiomis ir jo kokybę gerinančiomis savybėmis, sintezei. Tarp susintetintų junginių rasta gana daug efektyvių bulvių, pašarinių ir cukrinių runkelių, daugiamečių žolių, linų, gėlių augimo stimuliatorių. Įvairūs sintetinami aminorūgščių dariniai nuolat tiriami Aleksandro Stulginskio universitete. Agronomai E. Jakienė, V. Kamblevičius, V. Kliučininkas, M. Sakalauskas rezultatus, gautus tiriant aminorūgščių darinių įtaką žemės ūkio augalams, apibendrino daktaro disertacijoje.

Prof. Z. J. Beresnevičiaus mokslo grupės susintetinti junginiai eilę metų buvo tirti TSRS MA Virusinių encefalitų ir poliomiellito instituto laboratorijose. Ištirta apie 120 įvairių vandenyje tirpių aminorūgščių ir jų darinių. Nustatyta, kad labai maži – $1 \cdot 10^{-10}$ – $1 \cdot 10^{-3}$ % – aminorūgščių darinių kiekiai maitinamojoje terpėje, kurioje kultivuojamos izoliuotos beždžionių inkstų arba žmogaus embriono ląstelės, jų išiega, nekintant pačioms ląstelėms, padidina nuo 2–3 iki 5 kartų. Lietuvos veterinarijos akademijoje atlikti tyrimai parodė, kad N-(5-chlor-2-piridil)-β-alanino natrio druska yra efektyvus mėsinių viščiukų pašarų mikropriedas. 1992–1993 m. vadovaujant prof. Z. J. Beresnevičiui buvo sukurtas naujas profilaktinis paršelių antianeminis preparatas „Ferolitas“, atlikti biologiniai, toksikologiniai bei farmakologiniai tyrimai, paruošta jo gamybos technologija.

Prof. Z. J. Beresnevičius aktyviai dalyvavo polimerų stabilizatorių – oksidacijos inhibitorių paieškoje ir tyrimuose. Polimerų pramonei reikalingi tokie priedai, kurie aukštoje temperatūroje ar veikiant ultravioletiniams spin-

duliams galėtų ilgiau išsaugoti polimerų stiprumą. Nau-
dojant N-pakeistas β -aminorūgštis buvo susintetinti
tokios struktūros polimerus nedažantys pirimidindionai ir
jų sieringi dariniai, kurie veiksmingai didina polimerų
ilgaamžiškumą. Visapusišką tyrėjų dėmesį pelnė susinte-
tintas 1-(1-naftil)-2-tiodihidrouracilas (1-NTDU, Uril TN),
kuris pasirodė esąs universalus polimerų termooksidaci-
nės destrukcijos stabilizatorius.

Svarų indėlį tiriant aromatinių ir heterociklinių ami-
nų sąveiką su nesočiosiomis mono- ir dikarboksirūgštimis
inėšė profesoriaus doktorantų darbai. Jam vadovaujant
daktaro disertacijas apgynė V. Viliūnas, K. Rutkauskas,
K. Kantminienė, J. Motuzas, M. Mickevičius, V. Štreimi-
kienė, I. Tumosienė. Daugelis jų tęsia darbus minėtų
organinių junginių sintezės ir tyrimų srityje.

1991–2001 m. prof. Z. J. Beresnevičius vadovavo
KTU Organinės chemijos katedrai, 2001–2011 m. buvo
KTU Cheminės technologijos fakulteto dekanas. Vykdy-
damas šias pareigas profesorius daug dėmesio skyrė orga-
nizaciniams darbams. Šiuo laikotarpiu fakultete buvo
tęsiama paveldinio A korpuso renovacija, palaipsniui
atnaujinamos C korpuso auditorijos ir laboratorijos, reno-
vuotos amfiteatrinės auditorijos, įrengta Bendrosios che-
minės technologijos laboratorija. Bendradarbiauta su įvai-
riomis pramonės įmonėmis rėmėjais, kurių indėlis į
fakulteto plėtrą yra milžiniškas: AB koncerno „Achemos
grupė“ prezidentas KTU garbės daktaras docentas Bro-
nislovas Lubys įkūrė Technologinių procesų laboratoriją
su naujausia tyrimo įranga ir įsteigė koncerno „Achemos
grupė“ vardines stipendijas, AB „Dvarčionių keramika“
įrengė Keraminių medžiagų technologijos laboratoriją,
AB „Mažeikių nafta“ įkūrė kompiuterių klasę, AB „Li-
fosa“ skyrė lėšas Neorganinės chemijos katedros Anali-
zinės chemijos laboratorijai renovuoti, UAB „Dinaitas“
vandens valymo laboratoriją aprūpino nauja įranga. Rei-

kalingos įrangos padėjo įsigyti ir maisto pramonės įmo-
nės. AB „Achema“ lėšomis suremontuotas D korpusas.

Nuo 2011 m. yra KTU Organinės chemijos katedros
profesorius.

Prof. Z. J. Beresnevičius buvo LMT ir VSMF
ekspertas, studijų programų komiteto pirmininkas, KTU
Senato mokslo komisijos, šiuo metu yra KTU Senato
Mokslo ir plėtros komiteto pirmininkas. Stažavosi Ruano,
Tuluzos, Montpelje universitetuose (Prancūzija), dirbo
kviestiniu profesoriumi Meino universitete (Prancūzija).
Daugelį kartų buvo habilitacijos, doktorantūros komitetų
nariu ir oponentu. Skaito *Organinės chemijos* paskaitų
kursą, yra parengęs *Pramoninės organinės chemijos*,
Heterociklinių junginių chemijos modulius.

Šio mokslininko darbai su bendraautoriais apibend-
rinti daugiau nei 250 mokslinių publikacijų, įregistruoti
48 išradimai (45 autoriniai liudijimai, 2 Lietuvos ir 1 Ru-
sijos), jis yra mokomųjų knygų, metodinių priemonių,
vadovėlio „Organinė chemija. Uždavinynas“ bendraauto-
ris, straipsnių Lietuviškajai techninei enciklopedijai auto-
rius, žurnalų „Chemija“ ir „Cheminė technologija“, „Ma-
terial Science and Applied Chemistry“ (Ryga, Latvija)
redkolegijų narys, daugelį metų buvo respublikinių moks-
linių konferencijų „Organinė chemija“ darbų redaktorius.

Sveikiname Gerbiamą profesorių Zigmuntą Joną
Beresnevičių garbingo jubiliejaus proga ir linkime stip-
rios sveikatos, neblėstančio ryžto ir energijos dalijant pa-
tirtį ir žinias, džiaugsmo, laimės, vilties, žmogiškos šilu-
mos kasdieniame gyvenime.

*Prof. Vytautas Mickevičius
Kauno technologijos universiteto
Organinės chemijos katedra*